

Asia: VN/1245/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot hallituksen esityksestä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tämän lakiesityksen laintoimeenpano ja seuranta on hallituksen esitykseen kirjoitettu liian yleisellä tasolla. Pitäisi olla seurantamittarit ja aikataulu asetettuna. Lakimuutokset tulisi pistää täytäntöön mahdollisimman optimaalisesti sekä laatia suunnitelma toimeenpanon tukemiseksi, vastuiden toteuttamisesta tai yhtenäisistä tulkinnoista ja käytännöistä. Ellei näin tehdä vaikutukset jäävät tavoitteisiin nähden vajavaiseksi. Hallituksen esityksen tulisi sisältää indikaattorit ja mittarit, joiden avulla sääntelyn laatu voidaan mitata ja seurata.

Edellisenkin talousvesiasetusmuutoksen toimeenpanossa on epäonnistuttu. Talousveden valvontatutkimuksiin käytettävien menetelmien tuli olla asetuksen liitteiden mukaiset 1.1.2020. Nyt viimeksi mainitun osalta on 2021 vuonna vasta aloitettu valtakunnallinen valvontahanke, jossa selvitetään miten kuntien viranomaiset aikovat saada asetuksen edellytykset lainmukaiseen tilaan.

Huomiot esityksen taustasta, tavoitteista ja nykytilan kuvauksesta: jaksot 1 - 3

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Huomiot esityksen nykytilan kuvauksesta ja vaikutuksista: jakso 4

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vaikutukset valtion talouteen (4.2.1.1) kappaleen taulukosta 1 puuttuvat kokonaan aluehallintovirastojen ohjaus- ja valvonta resurssit juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa. Myös aluehallintovirastojen resurssit tulee lisätä tähän kohtaan.

Vaikutukset viranomaistoimintaan kohdassa (4.2.2.1) viranomaisyhteistyö talousveden laadun turvaamiseksi ei sisällä mainintaa aluehallintovirastosta. Aluehallintoviraston tehtävänä on alueellisen tilannekuvan ylläpitäminen ja varautumisen yhteensovittaminen aluehallintoviraston toimialueella. Lisäksi aluehallintovirastolle tulee tehdä ilmoitus ja yhteenveto talousveden häiriötilanteista. Näihin tehtäviin liittyen viranomaisyhteistyö-kappaleen tulee myös sisältää aluehallintoviraston osuudet.

Esitetään, että vaikutusten arviointiin tulee täydentää tieto, miten muutokset lisäävät aluehallintoviraston tehtäviä, jonka johdosta tulisi tehdä arvio lisääntyvien tehtävien määrästä ja niiden vaatimista resursseista sekä mahdollisista tarvittavista lisäresursseista.

Yleiset huomiot terveydensuojelulaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Aluehallintovirasto esittää, että terveydensuojelulakiin lisätään maininta siitä, että ”Asunto, muu oleskelutila sekä 13 §:n mukainen ilmoitusvelvollinen toimitila on oltava liitettynä talousvesijärjestelmään.”

Terveydensuojelulaissa on vastaava maininta käymälöistä, mutta lainsäädännössä ei ole vastaavaa talousveteen liittyvää mainintaa. Talousvesi on tärkeä peruselementti terveyden edistämisessä ja terveyshaittojen ennalta ehkäisyssä.

Terveydensuojelulakiin esitetään lisättävän 59 §:n talousvettä toimittavien laitosten ja vedenottamoiden sijaintitiedot, jotta voidaan turvata mahdolliset häiriötilanteet esimerkiksi saastuttamisen tai kyberuhkien osalta.

Terveydensuojelulaki 16 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Teveydensuojelulaki 16 a § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Kohdassa 7 on määritelty lämmin käyttövesi. Esitetään tekstin sanamuotoa korjattavan ”lämmitettyä talousvettä”, pelkän ”lämmitettyä vettä” sijaan.

Pykälässä 17 viitataan, että lämmitettyyn käyttöveteen sovelletaan mitä 17 § 1 momentissa säädetään. Jotta käyttöveden laatu voi olla sama kuin talousveden, tulee lämmin käyttövesi olla lämmitetty talousvedestä, ei sellaisesta vedestä, jonka laatu ei täytä talousvesiasetusten vähimmäislaatuvaatimuksia.

Terveydensuojelulainsäädännössä ei ole määritelty käyttövesi-termiä. Kuitenkin Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on kiinteistöjä, johon johdetaan vettä, jota nimitetään ”käyttövedeksi” (Itä-Suomen hallinto-oikeus 25.1.2019 nro 19/0015/3). Vettä käytetään alueen asuintiloissa tai muissa oleskelutiloissa tai 13 §:n mukaisissa ilmoitusvelvollisissa kohteissa pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen, mutta jota ei hallinto-oikeuden päätöksen mukaan tarkoiteta talousvetenä.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tällä hetkellä ”käyttöveden” laatua ei voida valvoa terveydensuojelulain tai talousvesiasetuksen perusteella, koska tällainen vesi rajataan tässä lakiesityksessä terveydensuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle. Perustelutekstin mukaan ”käyttövettä” käytetään esimerkiksi pihan kasteluun, pesuvetenä tai wc-istuimen huuhteluvetenä, suihkulähteissä jne.

Välttääksemme tällaista tilannetta tulisi lainsäädännöllä turvata asukkaiden ja väestön terveellisyys talousveden osalta siten, että asuntoihin ja muihin tiloihin johdettu vesi täyttää talousvesiasetuksen mukaiset laatuvaatimukset.

Suomessa on opittu luottamaan siihen, että vesihanoista saatava vesi on juomavettä. Jos vesi ei ole juomakelpoista niitä on aiemmin merkitty selvästi (kuten leirintäalueilla).

Esitetään, että niissä kohteissa, mistä vesilaitteistosta tuleva vesi (terveydensuojelulain 16 § soveltamisalan ulkopuolelliset vedet) ei täytä talousveden laatuvaatimuksia, tulisi ne merkitä siten, ettei väärinkäsitystä veden käyttökelpoisuudesta käyttäjän kohdalla tapahtuisi (turistit, ei-suomea ymmärtävät ihmiset) ja näin ollen ennalta ehkäisisi mahdollisen terveyshaitan syntymistä.

Terveydensuojelulaki 17 § Yleiset laatuvaatimukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 a § Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Lakiesityksestä ei selviä, koskeeko laatuvaatimuksista poikkeaminen myös Sosiaali- ja terveysministeriön pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista asetuksen (401/2001) mukaista talousvettä.

Tällainen tulisi mahdollistaa, jos kunnan terveydensuojeluviranomainen arvioi, että terveyshaitan riski on olematon. Poikkeama-aika tulee rajata siten, että veden käyttö ei lopu hetkessä vaan tulee

asettaa riittävästi aikaa selvittää, miten laatu saada lainsäädännöntasolle tai mistä voidaan hankkia korvaava vesilähde.

Terveydensuojelulaki 17 b § Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 § Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 a § Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 § Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 a § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 b § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 c § Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 20 § Talousveden laadun valvonta ja tiedottaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Itä-Suomen aluehallintovirasto esittää näkemyksensä, että kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ei esitettäisi 20 § perustelutekstissä olevaa tulosten kirjaamistehtävää vaan kirjaamistehtävä tulee kohdistaa tutkimuslaboratorioille. Viranomaisten tehtävä on tarkistaa viranomaisen tietojärjestelmässä olevien tulosten lainsäädännöllinen tilanne ja velvollisuus ryhtyä tarvittaviin viranomaistoimiin.

Esitetään 20 § 1 momentin pykälätekstin muuttamista seuraavasti ”... laatua ja tarkastavat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamasta tietojärjestelmästä, että valvontatutkimustulokset täyttävät talousveden laatuvaatimukset...”

Pykälän 3 momentti ehdottaa poistettavaksi kokonaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen hyväksyä riskinarviointi. Tätä on perusteltu sillä, että juomavesidirektiivi ei sitä enää edellytä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan riskinarviointiin perustuva valvontasuunnitelma tuli olla hyväksyttyä 27.10.2017. Jos valvontatutkimusohjelma oli laadittu 31 joulukuuta 2016, riskinarviointiin perustuva valvontatutkimus ohjelma tuli hyväksyä viimeistään 31.12.2021.

Kuntien terveydensuojeluviranomaiset eivät ole toteuttaneet lainsäädännön toimeenpanoa, sillä vielä useilla laitoksilla on riskiin perustuvan valvontasuunnitelma tekemättä – eli näin ollen riskinarviointia ei ole hyväksytty vielä kaikissa vettä toimittavissa laitoksissa, vaikka talousvesiasetus on edellyttänyt.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tämä riskinarvioinnin hyväksymisen poistaminen kansallisesta lainsäädännöstä on ajankohtaista vasta sitten, kun kaikkien laitosten valvontatutkimusohjelma on laadittu riskinarviointiin perustuen.

Tätä perustellaan sillä, että valvovat viranomaiset eivät ole suoriutuneet heille annettustaan tehtävästään johtuen osittain siitä, että toiminnanharjoittajat eivät ole hoitaneet omaa vastuutaan riskinarvioinnin laatimisessa ja toisaalta viranomaisella ei ole ollut tehtävään vaadittuja riittäviä resursseja. Aluehallintoviraston valvonnassa on havaittu, että valvontayksiköt eivät ole priorisoineet tähän tehtävään riittävästi olemassa olevia resursseja ja näin ollen laiminlyöneet heille annettua viranomaistehtävää.

Osalle toimijoista on riskinarviointiin liittyen kohdistettu viranomaistoimenpiteitä, jotta riskinarviointiin perustuva valvontatutkimusohjelma on laadittu. Olisi epäoikeuden- ja epätasa-arvonmukaista niitä toimijoita kohtaan, jos nyt ne ketkä eivät ole tätä riskinarviointia tehneet, välttyisivät sen tekemisestä jatkossakaan.

Esitetään, että riskinarvioinnin hyväksymistä ei poisteta vielä kansallisesta lainsäädännöstä. Riskinarvioinnin hyväksyminen on maksullista toimintaan juuri sen vuoksi, että se työllistää paljon valvontayksiköiden vähäisiä resursseja.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa kuvataan, miten kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että kunnan jäsenillä on saatavilla riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan laissa pitäisi ottaa huomioon kuntalaisten lisäksi myös alueen kesäasukkaat, turistit tai muutoin alueella oleskelevat etä- ja kausityöntekijät.

Pykälän 2 momentin 2 kohta esitetään poistettavaksi tai korjattavaksi siten, että asuntoon, muuhun oleskelutilaan sekä terveydensuojelulain 13 §:n ilmoitusvaraisen toiminnan mukaiseen toimitilaan tulee johtaa talousvettä asukkaiden ja käyttäjien talousvedeksi.

Uudeksi kohdaksi (3) esitetään tekstiä, että sellaisten kiinteistöjen, joihin ei johdeta talousvettä vaan muuta vettä, vesilaitteistoihin on merkittävä selvästi, ettei vesi sovellu talousvedeksi.

Terveydensuojelulaki 20 a § Talousveden välityksellä leviävän epidemian tai muun terveyshaitan ehkäiseminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Perustelutextissä tulisi tarkentaa minkä tyyppiset tilanteet ovat sellaisia, että ilmoituskynnys ylittyy talousveden laatua vaarantavina häiriötilanteina.

Tällä hetkellä kuntien terveydensuojeluviranomaisia on ohjeistettu tekemään ilmoitus talousveden häiriötilanteissa seuraavasti:

”talousveden laatuun vaikuttava yllättävä tai äkillinen häiriötilanne on kyseessä silloin, kun:

- talousveden mikrobiologinen, kemiallinen tai radioaktiivinen taikka aistinvarainen laatu muuttuu (äkillisesti) niin, että siitä voi aiheutua tai on syytä epäillä talousveden aiheuttavan terveyshaittaa;
- talousveden toimittaminen on olennaisesti vaikeutunut tai estynyt kokonaan tai
- vesilaitos, toiminnanharjoittaja tai viranomainen ryhtyy toimenpiteisiin kuten – tiedotetaan tai annetaan ohjeita kuluttajille (tapaukseen liittyen tai tapauksen johdosta), järjestetään korvaavaa talousvettä asiakkaille, väestölle tms. erityisryhmille tai asetetaan keittokehotus tms. talousveden käyttörajoitus (väliaikainenkin)”.

Aluehallintovirasto esittää, että yhteenvetoa talousveden häiriötilanteesta ei tarvitse tehdä, jos häiriötilanne todetaankin myöhemmin sellaiseksi, ettei tilanne vaikuttanut talousveden laatuun tai sen saatavuuteen.

Perustelutekstissä on hyvä mainita, että talousvesiasetuksen mukaisesti häiriötilanteesta tulee tehdä myös ilmoitus tietyissä tapauksissa STUKille ja Ely-keskukselle.

Terveydensuojelulaki 21 § Tietokokonaisuudet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 47 § Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 49 a § Tutkimuslaboratoriot

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa tutkimustulosten lainmukaisuus ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin, jos tutkimustulokset eivät noudata lainsäädännön vaatimuksia.

Itä-Suomen aluehallintoviraston kuntaviranomaisten kautta saadun tiedon mukaan tällä hetkellä osa laboratorioista pystyy kirjaamaan ympäristöterveydenhuollon yhteiseen tietojärjestelmään (VATI) analyysitulokset muutama päivä viimeisen analyysituloksen jälkeen. Osa laboratorioista ei tee tätä, koska tilaajana on joku muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Tästä johtuen kuntien terveydensuojeluvirnaomaisille tulee sähköpostitse valtavasti analyysiraportteja, joita he ei eivät yksinkertaisesti ehdi kirjaamaan VATI-järjestelmään resurssivajeiden vuoksi.

Esitetään, että 2 momentin loppuosa muutetaan siten, että ”ja tutkimustulosten toimittamiseen valvojan viranomaisen tietojärjestelmään viranomaisen valvontaa ja viranomaistoimenpiteitä varten.”

Terveydensuojelulaki 49 b § Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulain liite

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Yleiset huomiot vesihuoltolaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Esitetään, että vesihuollon häiriötilanneilmoituksen (15 b §) saatuaan Ely-keskus välittäisi saamansa tiedon kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja aluehallintovirastolle.

Vesihuoltolaki 3 § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 4 § Viranomaiset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Laissa on lueteltu toimivaltaiset viranomaiset. Pykälä on aiheuttanut ongelmia valvonnassa pitkään, koska näiden eri viranomaisten toimivaltojen rajauksia ei laissa kuvata. Asia aiheuttaa ongelmia vesihuoltolaitosten asiakaspalveluun, kun viranomaiset eivät tiedä kuka asiaa lopulta hoitaa eikä vuosien mittaan kyseiset viranomaiset ole pystyneet toimimaan jouhevasti yhteistyössä asiakkaan näkökulmasta.

Olisi erittäin tärkeää, että tässä pykälässä kuvataan tarkemmin mitkä osa-alueet ovat kunkin viranomaisen vastuulla. Myös pykälän perusteluissa tulisi kuvata, että mikä kunkin viranomaisen tehtävä on tämän lain toimeenpanossa ja miten se linkittyy viranomaisen oman toimivaltansa alaiseen lainsäädäntöön (kuten terveydensuojelulaki, ympäristönsuojelulaki).

Vesihuoltolaki 15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 16 § Tiedottamisvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 16 a § Asiakirjojen julkisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Ympäristönsuojelulaki 222 § Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Markkinaevalvontalaki 1 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Ahonen Ulla
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Lyytinen Anne-Kaarina
Itä-Suomen aluehallintovirasto